

**Inwentaryzacja przyrodnicza w zakresie występowania siedlisk
ptaków i nietoperzy w budynku Przedszkola Miejskiego
w Korszach.**

Autorzy raportu: dr Joanna Duriasz - chiropterologia
Marian Szymkiewicz – ornitologia

Wykonawca:

AD NATURA, Joanna Duriasz
Ul. Tęczowy Las 2A/34
10-687 Olsztyn

Olsztyn, sierpień 2017r.

Spis treści

1.	Cel i zakres opracowania.....	3
2.	Podstawy formalno-prawne.....	3
3.	Inwentaryzacja chiropterologiczna.....	3
	3.1. Metodyka.....	3
	3.2. Wyniki.....	4
	3.3. Wnioski i zalecenia.....	5
4.	Inwentaryzacja ornitologiczna.....	6
	4.1. Metodyka.....	6
	4.2. Wyniki.....	7
	4.3. Zalecenia.....	8
5.	Dokumentacja fotograficzna.....	8

1. Cel i zakres opracowania.

Celem opracowania była inwentaryzacja siedlisk ptaków i nietoperzy w budynku Przedszkola Miejskiego zlokalizowanego przy ul. Wolności 12 w Korszach, w woj. warmińsko-mazurskim oraz wypracowanie metod i warunków ochrony tych zwierząt i ich siedlisk podczas planowanej termomodernizacji.

2. Podstawy formalno – prawne.

Na mocy rozporządzenia Ministra Środowiska z dn. 16.12.2016 r. wszystkie krajowe nietoperze oraz przeważająca liczba gatunków ptaków żyjących w Polsce podlega ochronie. Zabronione jest m.in. zabijanie i płoszenie tych zwierząt oraz niszczenie ich siedlisk, gniazd, jaj (Dz.U. 2016 poz. 2183).

Budynki stanowią ważne siedlisko dla wielu chronionych gatunków. Na terenach zurbanizowanych Warmii i Mazur regularnie występuje 7-8 gatunków nietoperzy, pozostałe mogą pojawiać się nieregularnie. We wszystkich okresach swojego cyklu rocznego nietoperze mogą wykorzystywać schronienia w budynkach jako miejsca przebywania oraz miejsca rozrodu. Budynki stanowią również miejsce gniazdowania co najmniej kilkunastu gatunków ptaków żyjących w sąsiedztwie człowieka. Niewłaściwie prowadzone remonty i termomodernizacje stanowią zagrożenie dla życia tych zwierząt, powodują ich płoszenie i niszczenie zajmowanych przez nie siedlisk. Ponieważ są to zwierzęta objęte ochroną czynności te są niezgodne z prawem. Dlatego w trakcie planowania remontu konieczne jest zinwentaryzowanie siedlisk ptaków i nietoperzy oraz zaplanowanie działań w sposób, który nie zagrazi ptakom i nietoperzom przebywającym w budynkach.

3. Inwentaryzacja chiropterologiczna

3.1 . Metodyka.

Niniejsza ekspertyza oparta jest o inwentaryzację przeprowadzoną w trakcie prac wykonanych w terminie 12.01.2017 r. – 15.08.2017 r. W styczniu wykonano szczegółowe oględziny budynku, w czasie których poszukiwano zimujących nietoperzy, śladów ich przebywania (odchodów, martwych osobników, charakterystycznych zabrudzeń na elewacjach

budynku) oraz potencjalnych kryjówek, które mogą być wykorzystywane przez nietoperze w różnych okresach ich aktywności rocznej. Do obserwacji użyto lornetki Nikon Aculon A211. Prace uzupełniono o dwukrotne wieczorne obserwacje budynku połączone z nasłuchem detektorowym wykonane w okresie aktywności nietoperzy (16.07.2017 r. i 11.08.2017 r.). Wieczne obserwacje i nasłuchy detektorowe prowadzono każdorazowo przez 1,5 godz. począwszy od zachodu słońca, w sprzyjających warunkach atmosferycznych. Do badań wykorzystano detektor ultradźwiękowy Pettersson D230 połączony z rejestratorem cyfrowym Zoom H2. Komputerowej analizy nagrań dokonano przy użyciu programu BatSound 4.0 firmy Pettersson Electronics.

3.2. Wyniki.

Przedszkole Miejskie w Korszach mieści się w trzykondygnacyjnym budynku o regularnej bryle i płaskim dachu. (Fot.1). Pomiędzy górną kondygnacją budynku a dachem znajduje się wolna przestrzeń, tzw. stropodach. Dolną kondygnację zajmują piwnice.

W analizowanym budynku nie stwierdzono zimujących nietoperzy ani siedlisk odpowiednich do ich zimowania w najniższej kondygnacji budynku. Piwnice w większości są zagospodarowane, a wszystkie okna do nich prowadzące są szczelne i uniemożliwiają dostanie się zwierząt do wnętrza. Przebywanie nietoperzy w piwnicach wykluczają też temperatury, na poziomie kilkunastu st. C, spowodowane obecnością rur centralnego ogrzewania.

Potencjalne schronienia zimowe i letnie mogą występować w stropodachu. Na zewnątrz budynku znajdują się liczne, nie zabezpieczone ujścia otworów wentylacyjnych, którymi nietoperze mogą dostać się do stropodachu (Fot.2, 3).

Potencjalne kryjówki nietoperzy stwierdzono też na zewnątrz budynku. Są to:

- szczeliny pod obróbką blacharską dachu (Fot. 2, 4, 5)
- szczeliny przy rynnach (Fot. 4)
- pęknięcia i ubytki w elewacjach budynków (Fot. 6, 7)
- szczeliny pod parapetami (Fot. 8).

Tego typu kryjówki mogą być wykorzystywane okazjonalnie w okresie od wiosny do jesieni przez pojedyncze nietoperze, zwłaszcza w okresie migracji wiosennej i jesiennej.

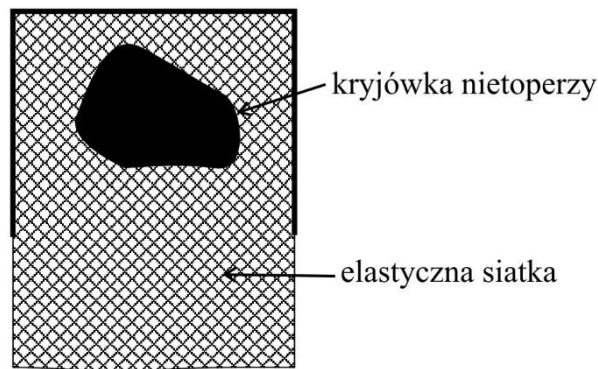
Inwentaryzacja wykonana w okresie letnim nie wykazała obecności kolonii rozrodczej ani przebywania pojedynczych nietoperzy w stropodachu oraz w kryjówkach w zewnętrznej elewacji budynku. W czasie wieczornych nasłuchów w bezpośrednim sąsiedztwie budynku zarejestrowano sygnały: mroczka późnego *Eptesicus serotinus* i karlika większego *Pipistrellus nathusii*. Wymienione wyżej gatunki chętnie wykorzystują schronienia w budynkach i mogą

okresowo zajmować kryjówki obecne w budynku przedszkola. Dodatkowo, mroczek późny chętnie zimuje w stropodachach i innych, dobrze izolowanych kryjówkach w nadziemnych częściach budynków. Ponadto w okolicy Korsza pospolicie występują inne gatunki, które chętnie wykorzystują stropodachy i inne opisane wyżej schronienia (np. borowiec wielki *Nyctalus noctula*, karlik malutki *Pipistrellus pipistrellus*).

3.3. Wnioski i zalecenia.

Budynek Przedszkola Miejskiego w Korszach nie jest wykorzystywany przez kolonię rozrodczą nietoperzy, w związku z powyższym planowane prace termomodernizacyjne będzie można rozpocząć w dowolnym momencie. Jednak z uwagi na obecność potencjalnych kryjówek nietoperzy konieczne będzie zastosowanie pewnych procedur.

Prace remontowe wykonywane są w dzień, w czasie gdy nietoperze nie są aktywne. To stwarza niebezpieczeństwo zamurowania zwierząt odpoczywających w szczelinach i szparach remontowanego budynku. Dlatego co najmniej tydzień przed rozpoczęciem ocieplania ścian zewnętrzną warstwą termoizolacyjną należy zabezpieczyć szczeliny wskazane na Fot. 5, 6, 7 w sposób uniemożliwiający nietoperzom dostanie się do ich wnętrza, przy jednoczesnym zachowaniu możliwości wydostania się zwierząt już tam przebywających. Najlepiej wykonać to przy pomocy stosunkowo sztywnej siatki z tworzywa sztucznego przymocowanej od góry i boków z pozostawioną wolną przestrzenią u dołu (Rys.1). Podobnie należy zabezpieczyć otwory wentylacyjne prowadzące do stropodachu (wskazane na Fot. 2, 3) co najmniej tydzień przed rozpoczęciem ocieplania górnej części budynku i stropodachu. W przypadku gdy prace w obrębie górnej części budynku lub stropodachu zostaną zaplanowane na okres hibernacji nietoperzy (od końca października do końca marca) otwory prowadzące do stropodachu należy zabezpieczyć najpóźniej do 15 października.

Rys.1 Sposób mocowania siatki zabezpieczającej szczeliny.

W ramach kompensacji przyrodniczej wskazane jest zamontowanie podtynkowej budki dla nietoperzy na południowej elewacji budynku. Typy budek i sposoby ich wykonania są szczegółowo opisane w publikacji „Standardy montowania ukryć dla ptaków i nietoperzy jako element prac dociepleniowych”. Publikacja ta w wersji elektronicznej stanowi załącznik do niniejszego opracowania.

4. Inwentaryzacja ornitologiczna

4.1. Charakterystyka obiektu i planowanych prac.

Budynek Przedszkola Miejskiego w Korszach powstał w II poł. XX w. Obiekt posiada płaski dach. W ramach prac modernizacyjnych przewidziano do realizacji, między innymi:

- ocieplenie ściany murowanej materiałem termoizolacyjnym o grubości min. 18 cm;
- ocieplenie dachu (stropodach) wdmuchaniem granulatu wełny mineralnej do pustki przegrody powietrznej;
- wymiana okien;
- wyposażenie budynku w zestaw fotowoltaiczny.

4.2. Metodyka.

Przedstawiony w poniższej opinii materiał został zebrany podczas oględzin budynku, który przeprowadzono w dniu 16 stycznia 2017 r. oraz podczas badań i obserwacji prowadzonych w dniach: 15.07., 20.07., 30.07. i 09.08.2017 r. Niestety zlecenie otrzymano

bardzo późno, dlatego tak późne daty liczeń. Jednakże dla najliczniejszych gatunków, tj. jerzyka i wróbla, nie były one przeszkodą, ponieważ w tym czasie trwał sezon lęgowy tych gatunków. Podczas kontroli prowadzonych z ziemi, korzystając z lornetki i aparatu fotograficznego, bardzo dokładnie przeglądano elewacje i elementy dachu. Szczególnym przedmiotem zainteresowania były gniazda lub ślady po wcześniejszej obecności gniazd, np. jaskółek oknówek nad oknami, wystające ze szczelin fragmenty słomy i gałązek świadczące o obecności gniazd, np. wróbla, szpaka, czy kawki. Jeszcze ważniejszym elementem kontroli były obserwacje ptaków, które wlatywały z pokarmem do gniazd umieszczonych w różnego typu szczelinach na granicy ścian i stropodachu, dylatacji, pod niektórymi parapetami, w niezabezpieczonych lub zniszczonych wywietrznikach. Obserwacje takie dla jerzyka były bardzo efektywne, szczególnie w godzinach wieczornych do ok. 40 min. przed zachodem słońca. Ważnym elementem była obecność odchodów, jak również obecność większych szczelin i otworów w elementach drewnianych oraz ich stopień wyślizgania, który mógł świadczyć o wykorzystywaniu takiego miejsca. Ponadto notowano ptaki, które podczas prowadzonych kontroli przebywały w obrębie budynku, siedzące na dachu i kominach (wywietrznikach).

4.3. Wyniki

W wyniku przeprowadzonej kontroli zidentyfikowano następujące rzeczywiste i potencjalne miejsca gniazdowania ptaków:

- a) Prawa część elewacji zachodniej – 11 otworów wentylacyjnych ze śladami korzystania przez ptaki (odchody, miejsca silnie wyślizgane od częstego wchodzenia) (Fot. nr 9 i 10)
  - 11 miejsc lęgowych lub noclegowych jerzyka.
- b) Elewacja frontowa (wejście) strona prawa – dziesięć niezabezpieczonych otworów kanałów wentylacyjnych, wszystkie noszą ślady wykorzystywania przez ptaki (odchody, wyślizganie) (Fot. nr 11)
  - 10 miejsce lęgowych lub noclegowych jerzyka.

4.4 Zalecenia

Jak wynika z zakresu planowanych robót realizacja przedsięwzięcia spowoduje zanik wszystkich zidentyfikowanych rzeczywistych i potencjalnych miejsc gniazdowania jerzyków. W ramach kompensacji przyrodniczej w przypadku likwidacji dotychczasowych miejsc lęgowych należy zamontować 21 specjalnych skrzynek lęgowych dla jerzyka. W przypadku tego obiektu, który jest budynkiem jednopiętrowym skrzynki mogą zostać przez jerzyki nie zaakceptowane. Idealnym rozwiązaniem byłoby ewentualnie rozważenie zachowania dotychczasowych miejsc gniazdowych.

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

Fot. 1. Budynek przedszkola, widok od frontu (elewacja północna)

Fot. 2. Fragment elewacji południowej. Czerwonym prostokątem zaznaczono rząd nie zabezpieczonych wywietrzników prowadzących do stropodachu.

Fot. 3. Ujścia przewodów wentylacyjnych umożliwiające dostanie się nietoperzy do stropodachu (niebieskie strzałki) i inne potencjalne kryjówki nietoperzy w obrębie dachu budynku czerwone strzałki).

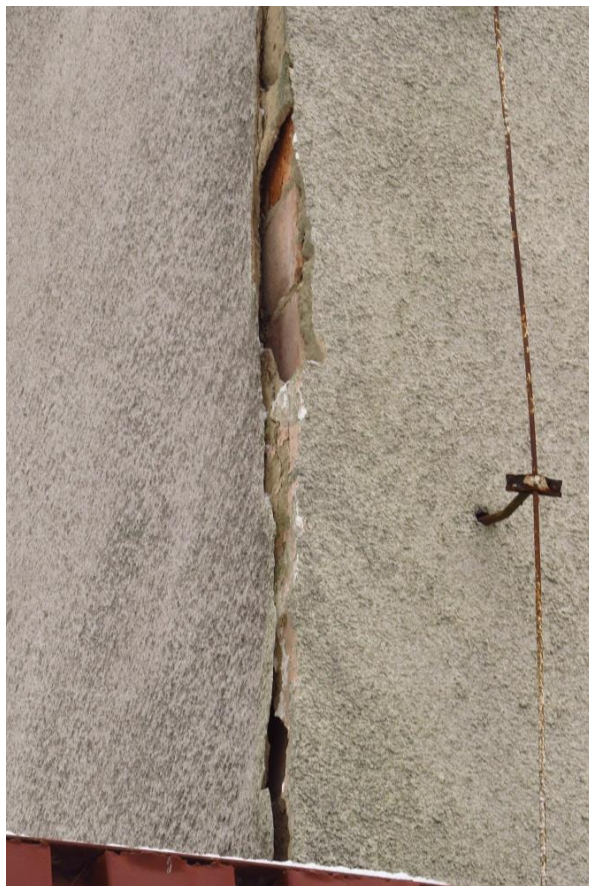

Fot. 4 Potencjalne kryjówki nietoperzy w obrębie dachu.

Fot. 5. Potencjalne kryjówki nietoperzy w obrębie zadaszenia nad wejściem.

Fot. 6. Szczelina w elewacji północnej (zaznaczona niebieską strzałką na fot.5), potencjalna kryjówka letnia nietoperzy

Fot. 7-. Częściowo zabezpieczony otwór w elewacji zachodniej, potencjalna kryjówka letnia nietoperzy

Fot. 8 Potencjalne kryjówki pod parapetami. Elewacja wschodnia.

Fot. 9. Przedszkole w Korszach – elewacja zachodnia
Lokalizacja gniazd lęgowych i noclegowych jerzyka.

Fot.10. Przedszkole w Korszach – elewacja zachodnia.
Wywietrznik od lat wykorzystywany przez jerzyki.

Fot. 11. Przedszkole w Korszach – elewacja wschodnia.
Miejsca łęgowe i noclegowe jerzyka.